

def alınmadıkça mançınık kullanılmasını câiz görmüş ve Hz. Peygamber'in Taîf Muhasarası'nı örnek göstermişlerdir. Ancak Evzâî, Feth sûresinin 25. âyetine dayanarak bu uygulamayı câiz kabul etmemiştir (*el-Ûm*, IV, 287; VII, 349). Tartışılan bir diğer konu da mançınığın kullanımı sırasında meydana gelen kazalarda ölenlerin diyetleriyle ilgilidir (*a.g.e.*, IV, 288).

BİBLİYOGRAFYA :

Zemahşerî, *el-Fâ'ik*, I, 240; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, I, 307; II, 46; III, 476; *Lisânü'l-Arab*, "ard", "lhd", "kzf", "cnk", "fnk", "mclk" md-leri; *Türk Lugatı*, IV, 408; Müslim, "İmâre", 167; Şâfiî, *el-Ûm* (nşr. M. Zührî en-Neccâr), Beyrut 1393, IV, 287, 288; VII, 349; İbn Hişâm, *es-Sire*, II, 483; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 312; II, 158, 159; V, 146, 228, 352; Câhiz, *el-Beyân ve'l-tebyîn*, II, 7; Fâkihî, *Ahbaru Mekke* (nşr. Abdülmelik b. Abdullah b. Dehîş), Mekke 1407/1986-87, II, 360, 372-373; Belâzürî, *Fütûh* (Fayda), s. 79, 318, 636; Ya'kübi, *Târîh*, I, 24; Taberî, *Câmî'u'l-beyân*, XVII, 43; a.m.f., *Târîh* (Ebü'l-Fazl), IV, 6; VII, 326; Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdirü'l-uşûl* (nşr. Abdurrahman Umeyre), Beyrut 1992, I, 63; II, 275; Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *et-Tebşıra*, Mısır 1966, I, 114-115; İbn Kudâme, *el-Muğni*, Beyrut 1405, IX, 261; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 288; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, X, 333; İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (nşr. Ahmed Ebü Müslim v.dğr.), Beyrut 1987, I, 138, 146; XIII, 134; XIV, 218; İbn Menglî, *el-Hiyel fi'l-hurûb ve fethu'l-medâ'in ve hüfû'd-dürûb* (nşr. Nebîl M. Abdülaziz Ahmed), Kahire 2000, s. 321, 322; Ali b. Muhammed el-Huzâî, *Tahrîcü delâlati's-sem'iyye* (nşr. Ahmed M. Ebü Selâme), Kahire 1401/1981, s. 489-492; Makrîzî, *İmtâ'u'l-esmâ'* (nşr. Abdullah İbrâhîm el-Ensârî), Kahire, ts., I, 318, 416, 417; İbn Erenbugâ ez-Zeredkâş, *el-Enîk fi'l-menâcenik* (nşr. İhsan Hindî), [baskı yeri yok] 1405/1985, s. 16 vd., 39 vd., 51, 53, 97-98, 100-101, lv. 1-7, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23; Âşikpaşazâde, *Târîh* (nşr. Nihal Atsız), İstanbul 1970, s. 71; Tursun Bey, *Târîh-i Ebü'l-Feth* (nşr. Mertol Tulum), İstanbul 1977, s. 51; Abdülhay el-Kettanî, *et-Terâtibü'l-idâriyye* (Özel), II, 133, 134; Abdurrahman Zeki, *es-Silâh fi'l-İslâm*, Kahire 1951, s. 57, 58, 59; T. K. Derry - Trevor I Williams, *A Short History of Technology from the Earliest Times to A.D. 1900*, New York 1960, s. 246; Muhammed Hamîdullah, *Hazreti Peygamber'in Savaşları ve Savaş Meydanları* (trc. Salih Tuğ), İstanbul 1981, s. 193, 194, 199, 221, 222, 268; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 143-144; R. Milstein, *Miniature Painting in Ottoman Baghdad*, Costa Mesa 1990, s. 12 vd., 18, 23; Mustafa Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, Ankara 1992, I, 156-157; T. Nejat Eralp, *Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silah Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Kullanılan Silahlar*, Ankara 1993, s. 77, 87; J. Needham v.dğr., *Science and Civilisation in China*, Cambridge 1985, VI/6, s. 184 vd., 188-189, 200, 203 vd., 206, 207, 208, 210, 212, 213, 218-221, 226, 227, 232, 234, 235; Pakalın, II, 404; D. R. Hill, "Man'djanişk", *EP* (İng.), VI, 405-406; Ahmet Önkal, "Cezîme el-Ebras", *Dia*, VII, 509.

NEBİ BOZKURT

MÂNERÎ, Şerefeddin (شرف الدين المانري)

Şerefüddin Ahmed b. Yahyâ
b. İsrâil el-Mânerî el-Firdevsî
(ö. 783/1381)

Kübreviyye tarikatının
Firdevsiyye koluna mensup âlim
ve mutasavvîf.

689'da (1290) Hindistan'da Bihâr yakınlarındaki Mâner'de doğdu. Babası Orta Asya'dan Bihâr'a göç eden bir aileye mensuptur. İlk öğrenimini doğduğu şehirde tamamladı. Bu yıllarda dönemin meşhur âlimlerinden Mevlânâ Eşrefeddin ile tanıştı. Eşrefeddin, onun ilmî konulara duyduğu aşırı ilgiyi görünce kendisini Sonargaon'a (Dakka) götürdü. Burada dinî ilimleri tahsil eden Mânerî, fıkıh konularında serbest yorumları ve kolaylaştırıcı usulleri tercih eden hocalarının, özellikle Emîr Fâzıl-ı Belhî'nin etkisinde kaldı. Bihâr'a döndükten sonra ders verip öğretici yetiştirmeye başladı. Tasavvufla ilgilendiği bu yıllarda ailesini Mâner'de bırakarak daha önce adını duyduğu Çiştî şeyhlerinden Nizâmeddin Evliyâ'ya (ö. 725/1325) intisap etmek üzere Delhi'ye gitti. Ancak oraya vardığında Nizâmeddin Evliyâ vefat etmiş olduğundan onun müridleriyle tanışabildi. Çiştî dervişleriyle görüştüğünden sonra Mânerî'nin tasavvufa duyduğu ilgi daha da kuvvetlendi. Uzun süren intisap arayışlarının ardından, Necmeddin-i Kübrâ'nın halifelerinden Seyfeddin el-Bâharzî'nin yanında yetişen Bedreddin es-Semerkandî'nin halifesi ve bu tarikatın Firdevsiyye kolunun piri Necibüddin-i Firdevsî'ye intisap etti. Tekrar Mâner'e dönerek bu defa medrese ilimlerini okutmaya devam etmenin yanı sıra müşşid olarak da faaliyet göstermeye başladı. Fakat bir süre sonra haktan uzaklaşıp Hindu zâhidleriyle birlikte Rajgir ormanında inzivâyâ çekildi. Sadece cuma günleri şehre inen Mânerî, Nizâmeddin Evliyâ'nın müridlerinin ısrarı üzerine Bihâr'a döndü ve kendisi için yapılan basit hankahta sohbetlerine devam etti.

Mânerî'nin bölgede şöhreti hızla yayılınca Sultan Muhammed b. Tuğluk Şah, Bihâr Valisi Mecdülmülk'e emir vererek şeyh için bir hankah yaptırmasını istedi, hankaha devlet arazileri ve köyler vakfetti. Mânerî bu gelirlerle hankahta dinî ve sosyal birçok alanda hizmet vermeye başladı. Hindistan'ın çeşitli bölgelerinin yanı sıra özellikle Orta Asya'dan gelip Mâ-

nerî'ye intisap eden müridlerin çoğunun tüccar, öğrenci ve halk kesiminden olduğu kaydedilmektedir.

Necibüddin-i Firdevsî'ye nisbet edilen Firdevsiyye'nin XIV. yüzyıldaki en büyük temsilcilerinden biri olan Mânerî'ye göre Allah'ın rızasını kazanmanın yolu insanların gönüllerine huzur ve sükûn sunmaktan geçmektedir. Onun başarılı olmasının temel sebeplerinden biri de toplum içindeki durumlarına bakmadan insanlara eşit şekilde değer vermesi ve onları irşat etmeye çalışmasıydı. Mânerî ile birlikte Hindistan'da Çiştî'ye'den sonra Kübrevî kültürü de yayılmaya başlamıştır.

Eserleri. 1. Melfûzât. Mânerî'nin tasavvufa intisap etmeden önceki dönemde verdiği derslerden oluşmaktadır. *Ma'denü'l-me'ânî* (Bihâr 1884) ve *Hân-ı Pürni'met* (Bihâr 1903) adlı kitaplar bu eserden yapılmış derlemelerdir. **2. Mektûbât-ı Sadî.** Allah ve peygamberlik konusuna dair 100 mektuptan meydana gelen eserde Mânerî'nin nübüvvet-velâyet meselesiyle ilgili tartışmalara açıklık getirmeye, adını zikretmeksizin İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini anlatarak bunları yanlış anlamaları sebebiyle yolunu şaşırان sûfleri uyarmaya çalışmıştır. Eser Paul Jackson tarafından İngilizce'ye tercüme edilmiştir (Bombay 1985). **3. Mektûbât-ı Dü-Sadî.** Sultan Muhammed b. Tuğluk'un ve diğer bazı kimselerin kendisine gönderdiği mektuplara cevap olarak yazılmış 200 mektubu içeren eserde dinî ve tasavvufî birçok konuya temas edilmiştir. Eserin bir nüshası Lahor'da Kitâbhâne-i İslâmî'de bulunmaktadır. Mânerî'nin hayatının son günlerinde söylediklerinin *Vefeyâtnâme* adlı bir eserde derlendiği kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhak ed-Dihlevî, *Ahbarü'l-ahyâr*, Delhi 1283, s. 113; Muzaffer Belhî, *Mektûbât-ı Muzaffer-i Belhî*, Hudâbahş Ktp., Ms., nr. 1859/A; S. Trimmingham, *Sufi Orders in Islam*, Oxford 1977, s. 98; İqtidar Husain Siddiquî, "New Light on Bihar's Eminent Sufi Shaikh Sharaf al-Din Maneri and His Times", *Muslim Shrines in India* (ed. C. W. Troll), Delhi 1989, s. 262-274; a.m.f., "Firdeusi Silsilah and Shaykh Sharaf al-Din Yahya Maneri", *Tahkikât-i İslâmî: Quarterly*, VI/2, Aligarh 1897, s. 33-47.

İQTİDAR HUSAIN SIDDIQUI

MÂNEVİYYE

(bk. MANİHEİZM).